

Я не пам'ятаю, щоб мій брат Вол[одимир] ЧЕХІВСЬКИЙ розказував мені про те, що в 1921 р. у нього була нарада з старими укр[аїнськими] громадянами в церковних справах. Як що він, як каже слідчий, стверджує це, то очевидно або я не звернув уваги на те його повідомлення, або забув, або він сам забув чи розказував він мені чи ні.

Про нараду його, В. ЧЕХІВСЬКОГО, в 1927 р. по питанню про 2-й собор він мені також не говорив нічого. Я вже говорив в своїх показаннях, що якимсь Волод[имир] ЧЕХІВСЬКИЙ казав мені, що на нього напали старі громадяни й докоряли за наслідки 2-го собору, тоб-то за те, що на соборі було замінено митроп. ЛИПКІВСЬКОГО. Але чи то була нарада, про яку мене питають, я не знаю й Вол[одимир] ЧЕХІВСЬКИЙ так мені про те не говорив. Як що він говорить, що цю розмову його з старими громадянами він називав мені нарадою, то я можу лише сказати, що я цього не пам'ятаю.

Де була в нього та розмова, ні він мені не говорив, ні я його не питав. Пізніше я довідався од сестер, що він, Володимир, мав бути того дня у СТАРИЦЬКИХ [ЧЕРНЯХІВСЬКИХ].

Записано з моїх слів вірно:

Микола ЧЕХІВСЬКИЙ

Д о п и т а в:

/ДЖАВАХОВ /

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 129, арк. 84–84 зв.
Оригінал. Рукопис на бланку; Арк. 85. Копія. Машинопис.
Т. 130, арк. 53. Незасвідчена копія. Машинопис.*

№ 110

Додаткове свідчення Миколи Чехівського від 18 жовтня 1929 р.

**ДОДАТКОВЕ СВИДЧЕННЯ
Миколи Мусійовича ЧЕХІВСЬКОГО**

від 18 Жовтня 1929 р.*

На допиті 13/X-[19]29 р. представник Радвледи показав мені уривок із свідчення брата мого, Володимира, де він визнає свою належність до складу «СВУ». Коли до цього визнання я додав ті дані, які я усвідомив собі в процесі слідства, то робота Володимира як ідеолога УАПЦ і одного з найвпливовіших робітників її, а за ними й оточення його, постало переді мною у зовсім іншому освітленні, ніж те, якого я надав їй до цього часу. Отже постараюся з'ясувати це нове освітлення оскільки знаю і вмю.

* Тут і далі підкреслення в тексті.

Найближчим оточенням Володимира були: митроп. В. ЛИПКІВСЬКИЙ, я, П. ГОРОДОВСЬКИЙ, Л. КАРПІВ, Ю. КРАСИЦЬКИЙ і М. ХОМИЧЕВСЬКИЙ і Д. ХОДЗИЦЬКИЙ. Часами поміж нами траплялися непогодження й непорозуміння на полі нашої роботи, але національний бік нашої праці нас поєднував, тут ми були майже, одностайні. Принаймні я не пам'ятаю якихось принципових розходжень, заперечень або суперечок на цім ґрунті. Тут була мов би мовчазна згода, ідеологічне поєднання.

Коли ж крім цього я візьму до уваги те, що Володимир був членом нарад старих громадян під час I собору УАПЦ, на якій ухвалили проводити націоналістичну роботу з метою піднесення національної свідомості і гуртування українських сил (про що я доводив в процесі слідства) та ще коли до цього додаю визнання Володимира про належність його до «СВУ» запільної організації, то я не можу, йдучи шляхом логічного думання й на підставі де-яких відомих мені даних (які подаю нижче), не прийти до того логічного висновку, що Володимир у своїй національній роботі, а за ним, як за впливовою людиною і все оточення його, до того ідеологічно зв'язане з ним, ішли в своїй роботі за вказівками наради 1921 року і «СВУ» бо ж не можу я припустити, щоб Володимир не виконував тих зобов'язань, які він так чи інакше, але взяв на себе, як член наради 1921 року і член «СВУ».

А звідсіль я роблю такий висновок: Володимир і оточення його, а в тім числі і я — всі ми, — один більше другий менше у залежності від сил і здібностей своїх, а використовували УАПЦ [з] національно-політичною метою. Ще яснішим і ґрунтовішим стане такий мій висновок, коли я підтверджу його де-якими, відомими мені даними, оскільки я пригадую їх і усвідомлюю, так:

1) «Братерська допомога в'язням фактично була ні що інше, як «політичний червоний хрест», бо допомогала вона сем'ям: митроп. В. ЛИПКІВСЬКОГО, В. ПОТІСНКО, П. ГОРДОВСЬКОГО та й мені під час наших арештів, а ще раніш, як пригадую з балачок, сем'ї розстріляного за участь у повстанкомі ТАРАСЕНКА, здається, 1-го секретаря ВПЦРади; це було ще до мого приїзду до Києва.

2) Пригадується мені кілька фраз Володимира після того, як з його квартири на зустріч мені вийшов М. ПАВЛУШКОВ, а я увийшов до Володимира: — «От іще чорт знає що...^{*} Там жовто-блакитний вінок...^{2*} а тут тобі збір грошей на пам'ять ПЕТЛЮРИ...^{3*} Подуріли люде, а ще професори...^{4*}» — сказав Володимир, поспішаючи кудись до міста і пішов із хати. Ці фрази викликали у мене тоді такі міркування: там вінок покладено на труну М. ГРІН-

* Крапки в тексті.

^{2*} Крапки в тексті.

^{3*} Крапки в тексті.

^{4*} Крапки в тексті.

ЧЕНКО, людини близької до ЄФРЕМОВА і ДУРДУКІВСЬКОГО, а вони під час виносу тіла з хати, щось там ніби порядкували...^{*} Чи не їхня це справа?...^{2*} Тут допіру з хати вийшов М. ПАВЛУШКОВ теж близький до тих обох, а до того й фраза — «ще й професори...»^{3*} « Чи не приходив оце ПАВЛУШКОВ за їхньою пропозицією до Володимира за пожертвою, Володимира я про це не розпитував, бо взагалі я не любив розпитувати його, коли він сам не почне було щось оповідати. Не каже, — думав я у таких випадках, — діло його, а я з розпитаннями не полізу. Найде потрібним сам розкаже...»^{4*}

Правда, часом це мене ображало трохи, але я мовчав. От воно й залишилося для мене не з'ясованим однаково як і справа про нараду «старих громадян» після II собору УАПЦ. Правда, вираз «старі громадяни» був і без пояснень зрозумілим для мене тому, що під цією назвою ще у передвоєні часи в українських колах була відома компанія — Б. ГРІНЧЕНКО, С. ЄФРЕМОВ, В. ДУРДУКІВСЬКИЙ і інші. Але що це була нарада та ще організованого характеру, я не знав і не пам'ятаю, щоб Володимир говорив мені про нараду. Розшифровуючи тепер ці фрази про пам'ять ПЕТЛЮРИ, догадуюсь, що це була або пропозиція, або директива «СВУ». Що відповів на це Володимир не знаю. Фрази про докори старих громадян очевидно стосувалася до наради — «СВУ».

3) Після панихиди по ФРАНКОВІ я чув од Володимира що до нього чи під час панихиди чи після неї підходили до нього люди з запитамі: чому не по ПЕТЛЮРИ, а по ФРАНКОВІ панихида була? — «На це я відповів їм» — розказував Володимир, — чудні ви люди, невже ви не розумієте, що церква цього не може зробити. Коли і ви хочете за Петлюру молитися, то молитесь...»^{5*} Хто вам заважає?...^{6*} Хто робив ці запити, Володимир, оскільки пам'ятаю, прізвищ не називав.

4) Про те, що прокламації під час цієї панихиди розкидали колишні учні Шевченківської трудшколи я довідався в тюрподі ДПУ від т[овари]шів по 1-й камері, яким це розповідали МАТУШЕВСЬКИЙ і ще якийсь юнак, але прізвища його не пам'ятаю. Тепер же цей факт я розцінюю, як роботу «СВУ», не знаю тільки чи в цілому «СВУ», чи це був вибрик окремих його членів. Ось ті дані, які, на мою думку стверджують правдивість мого висновку про роботу брата мого Володимира і його найближчого оточення. Що-до «СВУ», то ще раз стверджую — не знав я про нього, як і зараз не знаю завдань його. Коли ж два Володимира — мій брат і ДУРДУКІВСЬКИЙ свідчать, що і я

* Крапки в тексті.

^{2*} Крапки в тексті.

^{3*} Крапки в тексті.

^{4*} Крапки в тексті.

^{5*} Крапки в тексті.

^{6*} Крапки в тексті.

належав до «СВУ». То най доведуть, як це могло статися, що людина, яка нічого навіть не чула і не сподівалась на існування будь-якої організації могла опинитися в ній без її відома і згоди. Мені ніхто ніколи про це нічого не говорив, не пропонував мені і згоди моєї не питав. Чи може я дав свою згоду? Де? Кому? Коли? Абсолютно не розумію, що це за напасть? Що я ідеологічно до них близький це ще нікому не давало права без моєї згоди зарахувати мене до складу «СВУ». Отже не досить кинути свідчення... * Треба й довести його.

Я за собою не знаю цього. В чім винен, в тім винен... ** Я не відкидаю, я визнаю те, що я був одним із найближчих і найвідповідніших помішників Володимира. І я готовий розділити долю його, остільки, оскільки його провина є й моя провина. Але чого я не знав, то не знав. Брати ж на себе вину, якої нема — хто візьме?

Заручини В. О. ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ*** відбулися на передодні якогось церковного свята. Після ранньої вечірні прибув я до ЧЕРНЯХІВСЬКИХ, близько 7 г[одини] в[ечора]. До початку обряду сидів я з хазяїном в його кабінеті о 7-й годині і облачившись, я вийшов у кімнату, де мав відбутися обряд. Привітавшись з присутніми загальним поклоном, я зараз же приступив до виконання своїх обов'язків. Коли все стихло я звернувся до молодих, оскільки пригадую з такими словами: «Здавна між нашими народами: між Вашим висококультурним, могутнім і працьовитим народом, що вміє любити і шанувати себе і нашим бідним, порівнюючи на культуру народом велася приязнь. Боротьби й ворожнечи між нами історія не знає. Найже одружіння Ваше послужить ще одним кільцем у ланцюзі цієї приязні, щоб і надалі вона росла й міцніла. Молодому я сказав: “знай, брате, що ти береш собі за дружину одну з на кращих квіток степів України, єдину доньку батьків з давнього й славного роду. Шануй же її, бережи і люби, щоб не почувала вона себе одинокою на чужині, а щоб щастя зазнала з тобою”. Звертаючись же до молодої сказав: “Жаль живий бере за душу, коли згадаю, що ти дочко покидаєш свій край і саме тоді коли йому так потрібні робочі руки на ниві культури. Простори широкі, а ми не багаті. Отже не покидай, Вероніко, своєї роботи й на чужині, працєю і там на користь рідного краю. Вступиш у нову семью, поведь себе так, щоб не були ви чужі між себе. Не забувай і батька з матір'ю. Одинокі вони лишаются без тебе, але я певен що просторінь не стане на перешкоді до того, аби і надалі ти була утіхою для них і радістю”».

Далі обряд. Після якого я вийшов в окрему кімнату, щоб розоблачитись і коли мене запросили до їдальні і я увійшов туди, то гості вже сиділи круг

* Крапки в тексті.

** Крапки в тексті.

*** Тут: Вероніка Олександрівна Черняхівська-Ганжа, донька Людмили і Олександра Старицьких-Черняхівських.

столу. Було тут чимало народу, чоловіка з 30, як не більше. Е. О. ЧЕРНЯХІВ-СЬКИЙ, П. М. ЛИСЕНКО, його дві сестри, В. ДУРДУКІВСЬКИЙ, брат мій Володимир, М. К. САДОВСЬКИЙ, були ще якісь люди, але всіх я не знаю, мене не знайомили з всіма незручно було круг столу ходити. Я поспішав до Святошина де на ранок у мене мала бути рання служба і я, не кінчивши навіть трапези, попрощався тихенько й пішов до трамваю (близько 9 г[одини] в[ечора]). Чи був тут консул німецький не знаю, мені про це ніхто не говорив і не показував його. З КАРПОВИЧЕМ познайомився в Софіївському соборі під час проходження ним практики служіння в церкві. Про те, що він переходив у Київ під чужим прізвищем не чув. Кандидатури його на секретаря ВПЦР на II-му соборі УАПЦ не виставляв.

Микола ЧЕХІВСЬКИЙ

18/X–1929 р.

Допитав:

/ДЖАВАХОВ/

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 129, арк. 86–87 зб.
Оригінал. Рукопис олівцем; Арк. 88–93. Копія. Машинопис.
Т. 130, арк. 54–59. Незасвідчена копія. Машинопис.*

№ 111

Додаткове свідчення Миколи Чехівського від 24 жовтня 1929 р.

ДОДАТКОВЕ СВІДЧЕННЯ

Миколи Мусійовича Чехівського

На одному а засідань ВПЦР (потієнківського складу) після вирішення якоїсь справи, М. ХОМИЧЕВСЬКИЙ з захопленням і задоволенням виголосив: «я дуже радий, що ми відважилися мати сміливість відстояти свою думку й вирішили цю справу, (яку саме не пам'ятаю) по своєму, а не так як того хотів В[олодимир] М[усійович]». При чім присутні теж з задоволенням посміхалися. Цей факт б одного боку свідчить про силу впливу й авторитету Володимира, а з другого доводить, що не все те, що чинила ВПЦР і її окремі члени, робилося під його впливом. Мало не півроку коли не помиляюсь, точилася боротьба В[олодимира] і ВПЦР і в справі пропо]відницької відправи «Визволення» [1]. М. ХОМИЧЕВСЬКИЙ, а з ним і інші члени ВПЦР доводили, що твір цей не має богослужбового характеру, що він скоріше є богословський трактат на тему: — «визволення духу людського від гріха, прокляття й смерті — від поневолення земними пристрастями», а тому він не придатний для відправи в церкві. Були й інші зауваги, щодо цього твору, але